

10 reformer för en ny socialdemokratisk migrationspolitik

Något är skevt i vår samtid. Främlingsfientligheten har ännu en gång kopplat greppet om dagordningen i svensk och europeisk politik. Varje år dör tusentals människor vid den Europeiska unionens gränser. Genom olika reformer försvåras människors möjlighet att ta sig till och få rätt att stanna i Sverige. Våra gemensamma resurser läggs på att jaga utsatta människor och i det ledande svenska regeringspartiet talas det om "volymer av invandrare".

Men Sverige är och har alltid varit ett invandringsland. De historiska perioderna av utveckling är starkt förknippade med invandring. Välfärdssamhället byggdes upp av invandrade arbetare. Personer som flyttar till Sverige berikar det svenska samhället. Dessutom kan vi inte glömma att Sverige är en del av ett globalt samhälle där i detta nu mer än 45 miljoner människor befinner sig på flykt undan sina hem. Asylrätten får aldrig reduceras till en ekonomisk fråga, där vi räknar på hur mycket vi tjänar eller förlorar på att ta emot asylsökande, utan måste utgå ifrån de mänskliga rättigheterna och individens behov av skydd.

Dagens migrationspolitik är inhuman, historielös och bakåtsträvande. Som Sveriges största parti har Socialdemokraterna ett särskilt ansvar att hejda denna utveckling. En grundläggande socialdemokratisk värdering är antirasismen - byggd på solidaritetstanken och tron på alla människors lika värden. Det är på dessa värderingar som vi ska forma en framtidssinriktad och human socialdemokratisk migrationspolitik.

Det socialdemokratiska studentförbundets migrationspolitiska nätverk presenterar därför ett utdrag ur vår kommande rapport 10 reformer för en human, solidarisk och rättighetsbaserad migrationspolitik. De reformer vi presenterar här är inte uttömmande men viktiga första steg. Som socialdemokrater anser vi att det är självklart att solidaritet och respekt för mänskliga rättigheter ska vara ledord för den svenska flykting- och migrationspolitiken. Ombuden på partikongressen måste stå upp för våra grundläggande värderingar. I migrationspolitiken blir det extra viktigt då det handlar om personer som sällan har en röst i debatten, som saknar inflytande och som inte företräds politiskt.

Sverige behöver ett tydligt regeringsalternativ även inom migrationspolitiken.

S-studenters migrationspolitiska nätverk

10 prioriterade reformer

1. En total översyn av utlänningslagen
2. Utöka resurserna till asylprocessen
3. Öka Migrationsverkets utredningsansvar
4. Använd inte Dublinförordningens regler om första asylland för ensamkommande barn
5. Särskilt ömmande - inte synnerligen ömmande skäl
6. Öka dagsersättningen för asylsökanden
7. Vård för alla
8. Återinför sista länken
9. Riv upp REVA
10. Säkra lagliga vägar till Europa

1. En total översyn av utlänningslagen

Den nuvarande utlänningslagen (2005:716) togs fram av en bred och blocköverskridande majoritet i riksdagen. Sju år efter lagens implementering kan det dock konstateras att den har fått andra konsekvenser än vad som förutsågs av lagstiftarna. Bland annat dras slutsatsen att "Migrationsöverdomstolen och Migrationsverket har gjort förhållandevis strikta tolkningar av utlänningslagen, tolkningar som i första hand har sett till lagens bokstav och i andra hand till lagens syfte" (Stern, 2008: 119).

Utlänningslagen innehåller många brister. Det rör sig om allt från inskränkningen i möjligheten att få uppehållstillstånd på grund av övriga skyddsbehov till försvårandet av anhöriginvandring. Tillsammans med ansvariga myndigheters praxis har detta gett förödande konsekvenser för människor som sökt sig till Sverige, oavsett om det är av skyddskäl, arbetsskäl, anhörigskäl eller om de velat söka möjligheten till ett bättre liv i Sverige.

Vi kräver därför att lagen ses över utifrån ett mänskliga rättighetsperspektiv. Vi kan inte acceptera en lagstiftning som i många fall leder till stort mänskligt lidande. För att undvika ett lappverk av reformer som saknar helhetsgrepp föreslår vi därför en total översyn av utlänningslagen. Denna bör ta avstamp i mänskliga rättigheter och internationell flyktingrätt.

2. Utöka resurserna till asylprocessen

Ett av de absolut största problemen inom svensk asylprövning är bristen på resurser, vilket kommer till uttryck på flera sätt. År 2009 införde Migrationsverket Lean-metoden som en del av projektet "Kortare väntan" - i syfte att minska handläggnings-tiderna till tre månader och effektivisera asylprocessen. En kortare asylprocess har många fördelar för den asylsökande, men den nya arbetsmetoden har dock inneburit stora problem. Handläggare på Migrationsverket arbetar under stor press och ska på kort tid handlägga ett stort antal ärenden. Jämfört med den tidigare processen ges handläggare minimalt underlag som förberedelse inför den muntliga utredningen. I nuvarande system får kvalitet ge vika åt kvantitet.

Ytterligare ett problem förknippat med tidspressen på handläggarna är bristen på introduktion och fortbildning för de anställda. Handläggare saknar ofta tillräckliga kunskaper, till exempel rörande trovärdighetsbedömningar eller intervjuteknik. Dessutom förväntas handläggare behärska orimligt stora kunskapsområden. Tidigare var enheterna på migrationsverket indelade efter landkompetens men idag måste alla handläggare kunna utreda ärenden med asylsökande från olika länder. Detta utan någon fortbildning. FN:s flyktingorgan UNHCR menar att kvaliteten på handläggarens bedömning ökar desto större kunskap handläggaren har om landet.

Det som sammanför dessa problem är att Migrationsverkets handläggare inte ges möjligheten att genomföra en fullgod handläggning av ärenden, vilket utgör ett allvarigt hot mot rättssäkerheten i asylprocessen.

Vi kräver därför att resurserna för asylprocessen ökas så att handläggare får tillräcklig utbildning och fortbildning samt att den enskilde handläggaren får rimlig tid att granska varje ärende.

3. Öka Migrationsverkets utredningsansvar

I enlighet med paragraf 196 i FN:s flyktingorgan UNHCR:s handbok har den asylsökande bevisbördan då hen vill få sitt fall prövat. Där fastslås även att skyldigheten att ta reda på och bedöma all fakta skall fördelas mellan den sökande och utredaren. Eftersom den asylsökande befinner sig i en svår situation ska beviskravet därmed inte tillämpas alltför strikt.

I svensk praxis har dock bevisbördan nästan helt lagts på den asylsökande. Den enskilde har i asylärenden ofta svårt att ta till vara sina rättigheter. Migrationsverket måste då träda in och ansvara för den enskildes rättigheter. Det finns en fara i att Migrationsverket inte uppfyller sin utredningsskyldighet. Oro för detta har uttryckts av olika remissinstanser.

Det måste kunna krävas av Migrationsverket att det utför sin utredningsskyldighet. Det måste bli tydligt för handläggare och offentliga biträden att utredningsskyldigheten gäller - detta är viktigt inte minst ur rättsäkerhetssynpunkt. Det måste även kunna krävas att Migrationsverket - i de fall som den asylsökandes förutsättningar inte räcker till - utökar sin utredningsskyldighet till att även omfatta sådana åtgärder såsom översättning av handlingar, läkarkontroller, ambassadutredningar med mera.

Vi kräver därför att en bestämmelse införs i Utlänningslagen som förtydligar och klargör migrationsverkets utredningsansvar i asylärenden, samt att Migrationsverket utsträcker sin utredningsskyldighet till att vid behov även utföra sådana åtgärder såsom översättning av handlingar, läkarkontroller, ambassadutredningar med mera.

4. Använd inte Dublinförordningens regler om första asylland för ensamkommande barn

Dublinförordningen och dess regler har tagits fram i samband med utformandet av ett gemensamt system för flyktingmottagande inom den Europeiska unionen (EU). Reglerna om första asylland innebär att en person som söker asyl inom EU ska göra detta i det första EU-land personen anländer till. I praktiken sätter detta extremt stor press på länder som Grekland, Spanien och Italien, samtidigt som de mer nordliga länderna kan svära sig fria från ansvar. Sverige är ett av de länder i EU som tillämpar de här reglerna mest frekvent - detta trots att reglerna på intet sätt är bindande. Om viljan funnits hade Sverige kunnat pröva en persons asylskäl trots att hen anlant till ett annat land först. I dag avvisas människor istället till vedervärdiga förhållanden med hänvisning till Dublinförordningen.

EU:s medlemsländer bör ta ett gemensamt och solidariskt ansvar för flyktingmottagandet i Europa. Det förutsätter dock att länderna lever upp till en grundläggande standard för ett humant och människovärdigt mottagande, något som är långt ifrån verklighet idag. Tills dess att det blir verklighet måste Sverige fortsätta sätta press på de andra länderna i EU. Samtidigt bör vi göra vad som står i vår makt för att minska det mänskliga lidandet. Ensamkommande barn har en särskilt särställning eftersom de saknar vuxna att se efter dem och ta tillvara på deras rättigheter. I länder där flyktingmottagandet brister riskerar de att råka väldigt illa ut.

Vi kräver därför att Sverige, tills dess att alla europeiska länder lever upp till ett humant och människovärdigt mottagande, slutar tillämpa dublinförordningens regler om första asylland för ensamkommande barn.

5. Särskilt ömmande - inte synnerligen ömmande skäl

När den nya utlänningslagen trädde i kraft år 2005 hade skrivelserna om att uppehållstillstånd kunde ges till personer med skyddsbehov, men som inte kunde anses vara flyktingar enligt lagens definition, av ”humanitära skäl” ändrats till förmån för den nuvarande skrivelsen; ”Om uppehållstillstånd inte kan ges på annan grund, får tillstånd beviljas en utlännings situation föreligger sådana synnerligen ömmande omständigheter att han eller hon bör tillåtas stanna i Sverige.”

Även om det inte var lagstiftarens mening har förändringen inneburit en faktisk inskränkning i möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige. Det är bakgrunden till många av de i media uppmärksammade situationerna där människor som uppenbart riskerar att råka illa ut eller som uppenbart inte kommer att klara sig i sitt hemland ändå fått avslag på sin ansökan om skydd i Sverige. Det är inhumant och ovärdigt ett land som säger sig värna mänskliga rättigheter. Flertalet mänskliga rättigheters organisationer verkar också för en förändring av den här lagtexten.

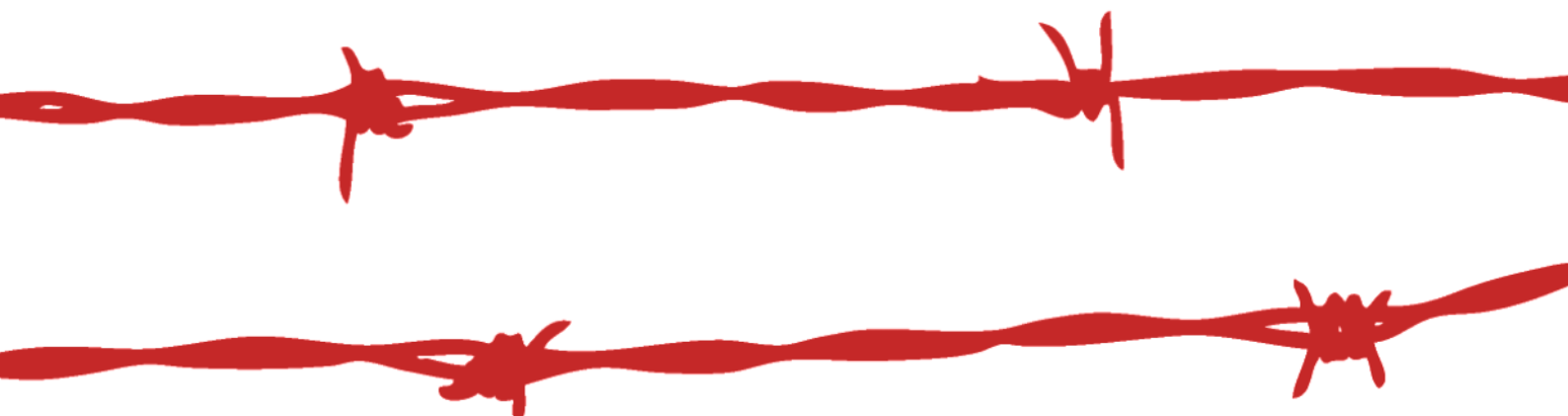
Vi kräver därför en förändring av utlänningslagens bestämmelser om alternativt skyddsbehövande från ”synnerligen ömmande omständigheter” till ”särskilt ömmande omständigheter” som skyddsgrund.

6. Öka dagsersättningen för asylsökanden

En ensamstående vuxen asylsökande får idag en dagsersättning på 71 kronor per dag. En summa som ska täcka mat, kläder, sjukvård, medicin, hygienartiklar och fritidsaktiviteter. Delar personen hushåll med någon annan, oavsett hur förhållandet ser ut, minskar ersättningen med 10 kr. För asylsökanden som bor på migrationsverkets anläggningsboenden där mat tillhandahålles är ersättningen så låg som 24 kronor per dag. Barn upp till tre år får 37 kronor, barn mellan fyra och tio år får 43 kronor och äldre barn skall klara sig på 50 kronor per dag. Vidare halveras ersättningen från och med det tredje barnet.

Dagsersättningen är betydligt lägre än riksnormen för försörjningsstöd och har dessutom inte förändrats på över 18 år, den har inte ens inflationsjusterats. Det är orealistiskt att människor ska kunna klara sig på så små summor utifrån den allmänna prisnivån i Sverige idag. Den låga ersättningen riskerar också att asylsökanden, barn som vuxna, utnyttjas under misärliknande förhållanden på den svenska arbetsmarknaden.

Vi kräver därför att dagsersättningen för asylsökanden justeras upp för att motsvara dagens levnadsnivåer och att den ligger i paritet med försörjningsbidraget.

7. Vård för alla

Rätten till hälsa är en del av de mänskliga rättigheterna. När vårdbehövande papperslösa endast får möjlighet till "den vård som inte kan anstå" förvägras dessa personer att fullständigt ta del av denna rättighet. FN har upprepade gånger kritiserat Sverige för denna praxis. I den redan tärande situation som papperslösa befinner sig i innebär avsaknad av en fullständig hälso- och sjukvård ytterligare lidande och riskerar att leda till ett sämre tillstånd.

Dagens diskriminerande lagstiftning bryter även mot vårdprofessionens yrkesetik att hjälpa alla patienter utifrån deras vårdbehov, utan att göra någon åtskillnad mellan människor.

Regeringen och Miljöpartiet har enats om att papperslösa nu ska få samma rätt till hälso- och sjukvård som asylsökande, så kallad "vård som inte kan anstå". Detta innebär akutvård och annan vård som inte kan vänta. Den otydliga formuleringen riskerar dock att tolkas olika på olika platser i landet och mellan olika personal, vilket innebär att vårdbehövande får olika vård utifrån var i Sverige de befinner sig. Med stöd i de mänskliga rättigheterna som fastslår rätten till hälsa vill vi gå ett steg längre än regeringens och Miljöpartiets uppgörelse som endast gäller vård som inte kan anstå.

Vi kräver därför att såväl asylsökande som personer som uppehåller i Sverige utan tillstånd ges rätt till hälso- och sjukvård på samma villkor som Sveriges övriga befolkning.

8. Se över anhöriginvandringen och återinför "sista länken"

Det finns en allmän missuppfattning om generöst tilltagna regler för anhöriginvandring till Sverige. Främlingsfientliga krafter använder allt som ofta skrämeltaktik och argument som "invandrare som kommer hit tar med sig hela slakten, grannarna och hunden" för att peka på en falsk "massinvandring". I praktiken är de svenska reglerna kring anhöriginvandring extremt restriktiva och sträcker sig endast till att inbegripa en persons absolut närmsta familj. Med den absolut närmsta familjen förstås partner och minderåriga barn. Att personer har rätt att förenas med sin make/maka, sambo eller partner samt sina minderåriga barn regleras av internationella konventioner.

Reglerna kring anhöriginvandring har dessutom inskränkts över tid. År 1997 var S med och avskaffade bestämmelsen om den så kallade "sista länken". Sista länken innebar att äldre personer som saknade anhöriga i hemlandet fick flytta till sina nära i Sverige. De restriktiva reglerna leder till att familjer splittras och att människor tvingas lämna sina barn nyss fyllda 18, sin syster/bror eller kanske sin gamla mamma därhän. De i media uppmärksammade situationerna där äldre människor tvingas ut ur Sverige trots att alla kvarvarande släktingar finns här är ett resultat av "sista länken" inte längre finns kvar. Det leder självklart till mänskligt lidande och extrem oro både för den som tvingas ut ur landet och dem som blir kvar här.

Det är svårt att säga var en human gräns för vem som kan räknas som anhörig går men det står klart att dagens extremt restriktiva regler bör utökas om ambitionen är att föra en human migrationspolitik.

Vi kräver därför att bestämmelsen kring "sista länken" återinförs och att möjligheten till anhöriginvandring utökas på sikt.

9. Riv upp REVA

Projektet REVA - rättsäkert och effektivt verkställighetsarbete, infördes redan 2009 men har den senaste tiden fått ett stort utrymme inom den offentliga debatten. Projektet finansieras bland annat genom Europeiska Återvändandefonden och utgörs av ett samarbete mellan Migrationsverket, Polisen och Kriminalvården. REVA är ännu ett initiativ i ett led av åtgärder som tagits fram för utformandet av en gemensam flykting- och asylpolitik inom Europeiska Unionen (EU).

Under arbetet med de inre gränskontrollerna har Polisen använt sig av en metod som på många sätt påminner av rasprofilering. En olaglig och diskriminerande metod som grundar sig på ett misstänkliggörande av individer som matchar profilen "papperslös" i Sverige. Under de senaste månaderna har media präglats av vittnesmål där personer med utomeuropeiskt ursprung uppger att de misstänkliggjorts av polis på grund av sitt utseende och krävts på id-handlingar på väg till arbete eller skola. Polisens arbetsmetoder i genomförandet av REVA leder oss därmed till ett alltmer polariserat och otryggt "vi och dem"-samhälle. Vi är även starkt kritiska gentemot prioriteringen av projekt REVA i samband med användandet av offentliga resurser. Våra gemensamma tillgångar är extremt värdefulla och bör nyttjas ansvarsfullt och med syfte att stärka demokratin och friheten i vårt samhälle - inte tvärtom.

Vi kräver därför att den odemokratiska och diskriminerande tillämpning som projekt REVA omfattar rivs upp.

10. Säkra lagliga vägar till Europa

I ljuset av klimatförändringar, fattigdom, förtryck och förföljelse tvingas människor att lämna sina hem för att söka frihet och trygghet i andra länder. Enligt FN:s flyktingorgan UNHCR befinner sig över 45 miljoner människor på flykt i detta nu. Idag finns det i praktiken inga lagliga sätt för asylsökanden att ta sig in i Europa. Istället för EU en politik som systematiskt gör det svårare för människor att ta sig till EU med livet i behåll. Resultatet har blivit en växande människohandel, trafficking och att tusentals människor mister livet när de fraktas på ovärdiga och farliga sätt till Europa.

Om EU ska leva upp till sina åtaganden i internationella överenskommelser om de mänskliga rättigheterna samt flyktingars och migranternas rättigheter är det avgörande att det skapas fler lagliga vägar in i EU. Detta kan till exempel uppnås genom att människor ges möjligheten att söka asyl vid EU-ländernas ambassader utomlands eller genom att utfärda asylviseringar där asylsökande ges visum för att resa till Sverige för en säker asylprövning. Säkra vägar in i Europa krävs för att människor med skyddsbehov ska kunna söka sig till Europa utan att behöva riskera sina liv.

Vi kräver därför att Sverige verkar kraftfullt för att EU säkerställer rätten att söka asyl genom att säkra fler lagliga vägar in i EU.

S-studenters migrationspolitiska nätverk

Den svenska **hemligheten**

